

10

BU KARAR DANISTAY 13.DAIRESI'NCE IPTAL EDILMISTIR. REKABET KURULU'NUN AYNI KONUYA ILISKIN 12.11.2008 TARİH VE 08-63/1050-409 NOLU KARARINA İNTERNET SAYFAMIZDAKI KARAR ARAMA BÖLÜMÜNDEN ERİŞEBİLİRSİNİZ.

20

30

40

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

50

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2003-3-39 (Soruşturma)
Karar Sayısı : 05-60/896-241
Karar Tarihi : 23.9.2005
Dosya Konusu : Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş., Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San. ve Tic. A.Ş.'nin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası.

60

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER:

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL,
M. Sıraç ASLAN, Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN.

B. SORUŞTURMA HEYETİ:

Raportörler : Meltem BAĞIŞ AKKAYA, Ümit GÖRGÜLÜ,

70

- C. ŞİKAYET EDENLER:**
- Ekmek Sanayicileri İşverenler Sendikası
Temsilcisi: Başkan Muharrem KEÇELİ
İstiklal Cad. Mısır Apt. No:311 Kat.3 Beyoğlu/İstanbul
 - Hüseyin SÖZÜER
28 Nisan Cad. No:34 Gürsel Mah. İstanbul
 - Metro Odun Ekmeği
Cem Sultan sok. No:10 4. Levent İstanbul
 - Talay Kardeşler
Şirintepe Mah. Aşiyen Sok. No:57 Kağıthane İstanbul
 - Seyrantepe Ekmek Fabrikası
Seyrantepe Mah. Karaoğlanoğlu Cad. No:170/B
 - Muharrem ÇETİN ve Hikmet ÇETİN.
Prof. Naci Şensoy Cd. No:35 Fatih İstanbul

80

D. HAKKINDA SORUŞTURMA YAPILANLAR :

90

- Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş.
Prof. Dr. Bülent Tarcan Sok. No: 5 Şişli İstanbul
- Özmaya Sanayi A.Ş.
Eski Ceyhan Yolu No: 50 Ceyhan Adana

100

- Mauri Maya Sanayi A.Ş.
Aksakal Köyü P.K. 101 Bandırma

- Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş.
P.K. 15 Evrensekiz Lüleburgaz

E. İDDİALARIN ÖZETİ:

110

Ekmek Sanayi İşverenler Sendikası, Hüseyin Sözüer, Metro Odun Ekmeği, Talay Kardeşler, Seyrantepe Ekmek Fab, Hikmet Çetin ve Muharrem Çetin'e ait dilekçelerde ekmeğin önemli hammaddelerinden birisi olan yaş mayaya, maya üreticisi Pakmaya ve Hasmaya (Akmaya) unvanlı şirketlerin %100'ün üzerinde zam yaptığı ve zamlı fiyatları anlaşmalı bir şekilde tekel halinde uyguladıkları, zamdan sonra bir koli maya fiyatının seyyanen 18 milyon TL'den satıldığı ve bu durumun maya üreticisi firmaların uyumlu eylem içerisinde olduklarını gösterdiği, maya üreticisi firmaların sattıkları mayayı tek fiyat üzerinden (18 milyon TL) bayiler vasıtasıyla satmalarının Rekabet Kanunu'na aykırılık teşkil ettiği ifade edilmektedir.

120

F. DOSYA EVRELERİ

Kurum kayıtlarına 31.3.2003/1345; 10.4.2003/1538; 14.4.2003/1570 tarih ve sayılar ile intikal etmiş olan şikayetler üzerine hazırlanan 16.4.2003 tarih ve 2003-3-39/BN-03-HS sayılı Bilgi Notu Kurul'da görüşülmüş ve 1.5.2003 tarih ve 03-28/364-M sayılı karar uyarınca Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., (Pak Gıda), Özmaya San. A.Ş. (Özmaya), Mauri Maya San. A.Ş. (Maurimaya) ve Akmaya San ve Tic A.Ş. (Akmaya) hakkında 4054 sayılı Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

130

Diğer yandan bu önaraştırma kararıyla ilgili olarak Rekabet Kurumu kayıtlarına 21.7.2003/3341 tarih ve sayı ile intikal eden Muharrem Çetin ve Hikmet Çetin'e ait başvuru Kurul'un 30.7.2003 tarih ve 03-54 sayılı toplantısında görüşülmüş ve Kurul'un 1.5.2003 tarih, 03-28/364-M sayılı kararı kapsamında değerlendirilmesine karar verilmiştir.

140

Söz konusu karar uyarınca hazırlanan 13.1.2004 tarih ve 2003-3-39/ÖA-04-MBA sayılı Önaraştırma Raporu, 23.2.2004 ve 8.3.2004 tarihli Bilgi Notları 11.3.2004 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve 04-19/177-M sayılı karar ile,

- yaş ekmek mayası fiyatlarını uyumlu eylem halinde birlikte artırmak suretiyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespit edilmesi amacıyla Pak Gıda, Özmaya, Mauri Maya. ile Akmaya hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına,

- Akmaya ile Mauri Maya'nın bayileri ile akdettikleri standart bayilik sözleşmelerinde yer alan belirsiz süreli rekabet etme yasağının 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında grup muafiyetinden yararlanamaması nedeniyle, söz konusu sözleşmelerin 2002/2 sayılı Tebliğ kapsamında değerlendirilebilmesini teminen sözleşmelerin 5 yılı aşmayacak şekilde yeniden düzenlenerek belirsiz süreli olmaktan çıkarılması

150 gerektiğine, bu nedenle Akmaya ile Mauri Maya'ya sözleşmelerini 2002/2 sayılı Tebliğ ile uyumlu hale getirilmelerinin bildirilmesine

karar verilmiştir. Bu karar üzerine, 4054 sayılı Kanun'un 43/2. maddesi uyarınca haklarında soruşturma açılan taraflara bildirimde bulunularak tarafların 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiş; Pak Gıda ve Özmaya'nın yazılı savunmaları 27.4.2004 tarihinde, Maurimaya'nın yazılı savunması 29.4.2004 tarihinde, Akmaya'nın yazılı savunması ise 10.5.2004 tarihinde Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Kurul'un 2.9.2004 tarih ve 04-57/801-M sayılı kararı ile soruşturmanın süresi 11.9.2004 tarihinden itibaren 4054 sayılı

160 Kanun'un 43. maddesi uyarınca 6 ay uzatılmıştır. Hazırlanan 9.3.2005 tarih ve S.R./05-2 sayılı Soruşturma Raporu, Kanun'un 45/1. maddesi uyarınca tüm Kurul üyeleri ile ilgili taraflara tebliğ olunmuş ve aynı maddenin ikinci fıkrası gereğince taraflardan 30 gün içinde yazılı savunmalarını göndermeleri istenmiştir. Akmaya'nın ikinci yazılı savunması 7.4.2005 tarih ve 2201 sayı ile, Pak Gıda'nın ikinci yazılı savunması 12.4.2005 tarih ve 2333 sayı ile; Özmaya'nın 11.5.2005 tarih ve 3104 sayı ile ve Maurimaya'nın ise 12.5.2005 tarih ve 3187 sayı ile Kurum kayıtlarına intikal etmiştir. Tarafların süresi içinde yazılı savunmalarını göndermelerini takiben Kanun'un 45. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ek yazılı görüşler düzenlenmiş ve Kanun'un 45/2. maddesi uyarınca

170 27.5.2005 tarihinde tüm Kurul üyeleri ve taraflara tebliğ edilmiştir. Tarafların üçüncü yazılı savunmaları süresi içinde Kurum'a intikal etmiştir. Tarafların talebi üzerine Kurul 28.7.2005 tarih ve 05-49/697-M sayılı toplantısında sözlü savunma toplantısı yapılması kararını almıştır. Sözlü savunma toplantısı 21.9.2005 tarihinde Rekabet Kurumu'nun merkez binasında yapılmıştır.

Kurul 23.9.2005 tarihinde 05-60/896-241 sayı ile nihai kararını vermiştir.

G. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞLERİ:

180 İlgili raporda;

-Yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş, Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San ve Tic A.Ş.'nin Şubat 2003- Kasım 2003 dönemindeki yüksek oranlı ve maliyet artışı veya enflasyon gibi nedenlerle açıklanamayan fiyat artışlarının ve söz konusu istikrarlı fiyat artış trendini sürdürebilmelerinin haklı bir gerekçeye dayanmaması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde tanımlanan uyumlu eylem kapsamında değerlendirilmesi gerektiği;

190 - Bu itibarla, Kanun'un 4. maddesi kapsamında söz konusu eylemleri gerçekleştiren maya üreticisi firmalardan;

Pak Gıda, Özmaya, Mauri Maya ve Akmaya'nın 4054 sayılı Kanun'un 16 ncı maddesi gereğince cezalandırılmaları gerektiği,

kanaat ve sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

200

H.1. İlgili Pazar

H.1.1. İlgili Ürün Pazarı

Belirli bir ürün ve onunla ikame edilebilirliği olan diğer ürünlerden oluşan pazarlar aynı ilgili ürün pazarı altında değerlendirilmektedir. Bir ürünün diğer bir ürünle aynı pazarda yer alabilmesi için bu ürünlerin tüketici gözünde nitelikleri, kullanım amaçları ve fiyatları bakımından benzer olmaları gerekmektedir.

210

Şikayetin konusu ve şikayete konu olan Pak Gıda, Özmaya, Maurimaya, Akmaya'nın başlıca faaliyet alanları ekmek mayası üretimi ve dağıtımıdır. Ancak ekmek mayası türleri arasında, yaş ekmek mayasının endüstriyel pazarda ağırlıklı olarak kullanıldığı, firmaların faaliyetlerinin çok büyük bölümünün yaş ekmek mayası ile ilgili olduğu ve özellikleri itibarıyla diğer tür mayalardan ayrıldığı dikkate alınarak, ilgili ürün pazarı "yaş ekmek mayası" olarak kabul edilmiştir.

H.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

220

Dosya konusu teşebbüslerin ürettikleri ürünleri tüm Türkiye'ye ulaştırma kapasitelerinin bulunması ve satışlarını tüm Türkiye çapında gerçekleştirmeleri nedeniyle ilgili coğrafi pazar olarak "Türkiye Cumhuriyeti Sınırları" kabul edilmiştir.

H.1.3 Pazarın Genel Yapısı

230

Soruşturmaya konu olan pazar, homojen bir ürün olan yaş ekmek mayasının az sayıda satıcı tarafından, endüstriyel alıcı olarak nitelendirilebilecek çok sayıda tek tip müşteriye arz edildiği oligopolistik bir yapı sergilemektedir. Stratejik davranışlarda bulunurken rakiplerini de gözetmek zorunda bulunan teşebbüslerin faaliyet gösterdiği oligopolistik pazarlarda, herhangi bir anlaşma veya uyumlu eylem olmamasına rağmen özellikle fiyatlarda paralel hareketler gözlenebilmektedir. Zira, fiyat artışı yapmayı planlayan bir teşebbüsün rakiplerinin kendisini takip edeceklerinden emin olmadan bu artışı yapması oldukça zordur. Özellikle, ilgili ürünün homojen ve haberleşmenin kolay olduğu oligopolistik pazarlarda gözlemlenen paralel fiyat hareketlerini uyumlu eylem olarak değerlendirmek güçleşmektedir. Ancak, bu durum oligopolistik pazarlardaki paralel fiyat hareketlerinin hiç bir zaman uyumlu eylem olarak yorumlanamayacağı anlamına da gelmemekte; aksine, söz konusu paralel davranışların pazarın oligopolistik yapısının mı, yoksa teşebbüslerin anlaşma veya uyumlu eylemlerinin mi sonucu olduğu konusunun değerlendirilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Zira, söz konusu oligopolistik pazar ne kadar şeffaf, ürün ne kadar homojen olursa olsun, fiyat artışı gerçekleştiren teşebbüsü rakiplerinin takip etmeme riski her zaman bulunmaktadır. Bu riski azaltmaya yönelik olarak teşebbüslerin ileriye dönük fiyat hareketlerini rakiplerine bildirmeleri teşebbüsler arası bir anlaşma veya uyumlu eylemin göstergesi olabilmektedir.

240

250 İlgili ürün olan yaş ekmek mayasının kullanıcısı olan fırınlar, endüstriyel alıcılar olmalarının da etkisiyle üretimde kullandıkları maya markaları arasında herhangi bir fark gözetmemekte, birçoğu birden fazla markayı aynı anda üretimde kullanabildikleri gibi bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmektedirler. Marka bağımlılığının yok denilecek kadar az olduğu ekmek mayası pazarında, kullanıcılar açısından homojen bir ürün olan mayanın satışlarının artırılmasında reklam, tanıtım, ürün çeşitlendirme gibi faaliyetler fazla etkili olamamakta ve "fiyat" tek rekabet aracı olarak kalmaktadır.

260 Yaş ekmek mayası kolay bozulduğu için, satış elemanları fırınları sıkça ziyaret etmekte ve maya bırakmaktadırlar. Bu ziyaretler sırasında fırınlar, satış elemanlarına rakip maya üreticilerinin fiyatlarına ilişkin olarak bilgiler vermekte ve ucuz maya alabilmek amacıyla rakip maya üreticilerinin satış elemanlarından daha ucuza ürün alabildiklerini ifade edebilmektedirler. Böylece, maya üreticilerinin satış fiyatları hakkında bilgileri birbirlerine rahatlıkla aktarılabilirdiği gibi, ekmek fırınları tarafından maya üreticilerinden önemli indirimler alınabilmektedir. Maya üreticilerinin fırınlar ile uzun süreli iş ilişkisi kurarak kendi müşteri kitlelerini oluşturamamaları ve satış elemanları tarafından aynı müşteri kitlesine homojen bir ürünün satılmaya çalışılması sonucu pazar şeffaf hale gelmekte ve maya üreticileri Türkiye'nin bir bölgesindeki herhangi bir fırına rakiplerinin hangi fiyatla mal sattıklarını rahatlıkla takip edebilmektedirler.

270 Türkiye ekmek mayası pazarında Pak Gıda, Özmaya, Mauri Maya, Akmaya olmak üzere 4 üretici firma faaliyet göstermektedir. Bu firmalara ait Haziran 2002-Kasım 2003 dönemi satış miktarları (kg) ve pazar payları aşağıdaki şekildedir.

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
Haziran-02	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak-03	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım-03	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

290

300

Grafik (Ticari sır)

310

320

330 **H.2. Taraflar**

H.2.1. Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş. (Pak Gıda)

İstanbul Ticaret Sicili Memurluğu'nda 141460-88943 Sicil Numarası ile kayıtlı, "İstanbul Şişli Gayrettepe Prof. Dr. Bülent Tarcan Sokak No.5 Pak İş Merkezi" adresinde faaliyetlerini yürüten Pak Gıda'nın maksat ve mevzuu esas itibarıyla ekmek mayası üretim, pazarlama ve satışlarıdır.

(Ticari Sır)

340

350

Pak Gıda 1973 yılında kurulmuş ve İzmir'te üretim faaliyetine başlamıştır. Daha sonraki yıllarda kurulan İzmir ve Düzce fabrikaları ile Türkiye'de fabrika sayısını üçe yükseltmiştir. Şirketin kapasite rakamları şu şekildedir.

İzmit	(.....) ton yaş maya
	(.....) ton kuru maya
İzmir	(.....) ton yaş maya
	(.....) ton kuru maya
360 Düzce	(.....) ton yaş maya
	(.....) ton kuru maya

Pak Gıda'nın iç piyasa satış miktarlarına (yaş maya) aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1: Pak Gıda'nın İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

H.2.2. Özmaya Sanayi A.Ş (Özmaya)

370 Ceyhan Ticaret Sicili Memurluğu'nda 5740 sicil numarası ile kayıtlı Öz Maya, "Eski Ceyhan Yolu No: 50 Ceyhan" adresinde maya, ekmek ve unlu gıdaların katkı maddelerinin üretimi alanında çalışmak üzere kurulmuştur.

Öz Maya'nın bünyesinde bulunduğu Lesaffre grubu 1853 yılından itibaren hububat ve şeker pancarı alanında faaliyet göstermektedir. 1872 yılında Fransa'da ilk defa yaş maya üretimine başlayan aile zamanla bu alandaki ürün yelpazesini genişleterek günümüzde dünya maya sektöründe hatırı sayılır bir konuma gelmiştir. Şirket maya, maya türevleri, ekmek katkı maddeleri, malt üretiminde dünyada en önde gelen büyük sanayi gruplarından biridir.

- 380 Lesaffre Grubu'nun Türkiye ekmek mayası pazarındaki faaliyetleri, biri Adana Ceyhan'da kurulu, diğeri Amasya'da kurulu iki fabrikada üretim gerçekleştiren Özmaya Sanayi A.Ş. aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

- 390 Özmaya; 1987 yılında bir İspanyol şirketi olan SGA (Sociedad General Azucarera De Espana S.A.) ile Garipoğlu ailesinin oluşturduğu joint-venture şeklinde kuruluşu başlatılmış ancak taraflar arasında çıkan anlaşmazlıklar neticesinde 1990 yılında SGA firmasının Özmaya'ya ait bütün hisseleri satın alması ile ortaklık sona ermiş ve 1992 yılında şirket SGA tarafından Lesaffre Grubuna satılmıştır. Safmaya (Amasya Fabrikası) ise 1992 yılında Garipoğlu ailesine ait olan bütün hisseleri satın alınarak grup bünyesine katılmıştır. Safmaya San. A.Ş. grup bünyesinde ayrı bir şirket olarak 2000 yılına kadar faaliyet göstermiştir. Safmaya San. A.Ş.'nin 01.01.2000 tarihinde, aynı grup içindeki Özmaya San. A.Ş. tarafından devralınması neticesinde Lesaffre Grubu, Türkiye ekmek mayası pazarındaki faaliyetlerini tek şirket bünyesinde toplamıştır.

Özmaya'nın ortaklık yapısına Tablo 2'de yer verilmiştir.

Tablo 2: Özmaya Ortaklık Yapısı

PAY SAHİBİ	HİSSE TUTARI (TL)	HİSSE ADEDİ
COFISAF	(.....)	(.....)
Lucien Lesaffre	(.....)	(.....)
Maurice Lesaffre	(.....)	(.....)
Alain de Gouy	(.....)	(.....)
Jimmy Akary	(.....)	(.....)
Alain Laloum	(.....)	(.....)
Denis Lesaffre	(.....)	(.....)
Jose Juan Berruga	(.....)	(.....)
Ü. Ergün Akçalı	(.....)	(.....)
TOPLAM	(.....)	(.....)

410

Özmaya iç piyasa satış miktarlarına (Yaş maya) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: Özmaya İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

H.2.3 Akmaya Sanayi Ve Ticaret A.Ş. (Akmaya)

420

Lüleburgaz Ticaret Sicili Memurluğu'nda 2370 sicil numarası ile kayıtlı, Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş. ticaret unvanı altında, "PK 15 Evrensekiz Lüleburgaz" adresinde faaliyet gösteren firma; yaş ve kuru ekmek mayası, maya türevleri ve ekmek katkı maddeleri üretimini gerçekleştirmek üzere kurulmuştur.

Akmaya'nın ortaklık yapısı Tablo 4'te aşağıdaki gibidir.

Tablo 4:Akmaya Ortaklık Yapısı

PAY SAHİPLERİ	PAY TUTARI (TL)
Kasım Garipoğlu	(.....)
Nizam Garipoğlu	(.....)
Hayyam Garipoğlu	(.....)
Abdullah Akbulut	(.....)
İsmail Eyüp Erdoğan	(.....)
Ali Alpdoğan	(.....)
Mustafa Demirbaş	(.....)
TOPLAM	(.....)

Akmaya'nın kurulu kapasite bilgileri aşağıdaki gibidir:

430

Yaş maya : (.....) ton yaş maya üretim kapasitesine sahiptir.
Kuru maya : (.....) ton instant kuru maya üretim kapasitesine sahiptir

Akmaya tarafından üretilen yaş hamur mayaları Hasmaya ve Canmaya markaları adı altında pazara sunulmaktadır.

Akmaya iç piyasa satış miktarlarına (Yaş maya) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 5: Akmaya İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

H.2.4. Mauri Maya San. Ve Tic. A.Ş. (Maurimaya)

440

Bandırma Ticaret Sicili Memurluğu'nda 6356 Sicil numarası ile kayıtlı, Marmara Maya Sanayi ve Ticaret A.Ş. ticaret ünvanı altında 24.5.1988 tarihinde kuruluşuna izin verilen, 4.10.1990 tarihinde Mauri Maya Sanayi A.Ş. olarak ticaret ünvanı değiştirilerek "Aksakal Köyü, P.K. 101 Bandırma" adresinde faaliyet gösteren firma; maya ve diğer unlu mamullerin üretiminde kullanılan katkı maddelerinin üretimini ve pazarlamasını gerçekleştirmek üzere kurulmuştur.

Şirketin ortaklık yapısı aşağıdaki gibidir:

450

Tablo 6: Maurimaya Ortaklık Yapısı

Pay Sahipleri	Pay Tutarı (TL)
AB Mauri Netherlands European Holdings B.V.	(.....)
Briyn Egan	(.....)
John Thomas Lynch	(.....)
Deniss Ray Lambert	(.....)
Abdullah Bülent Özer	(.....)
TOPLAM	(.....)

Maurimaya (.....) ton/yıl yaş hamur mayası üretim kapasitesine sahiptir.

Maurimaya iç piyasa satış miktarlarına (Yaş maya) aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 7: Maurimaya İç Piyasa Satış Miktarı

Satış (ton)	2002	2003	2004 (Ocak-Mayıs)
Yaş maya	(.....)	(.....)	(.....)

H.3. Yapılan Tespitler ve Deliller

460

H.3.1. Maya Üreticisi Firmalar Hakkında Yapılan Daha Önceki Döneme İlişkin Ön araştırma ve Soruşturmalar

H.3.1.1. Maya Üreticisi Firmalar Hakkında Yapılan Soruşturma ve Neticesinde 2000 Yılında Alınmış Olan Kurul Kararı

470

Türkiye Fırıncılar Federasyonu'nun 2.12.1997 tarih ve 1396-30 sayılı ve Ankara Ticaret Odası'nın 26.1.2000 tarih ve 273 sayılı başvurusunda özetle; Türkiye'de ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda, Özmaya, Safmaya San. A.Ş. (Safmaya), Maurimaya, Akmaya'nın aralarında yapmış oldukları gizli anlaşmalar sonucu fiyat birliği sağlamak amacıyla ürettikleri mamullere aynı gün ve aynı oranda zam yaptıkları hususlarına yer verilmiştir.

Daha önce Kurumumuz tarafından maya üreticileri hakkında yapılan soruşturmanın kaynağı olan söz konusu başvurular üzerine aşağıda belirtilen inceleme, önaraştırma ve soruşturma dönemlerinde anılan şikayetlere ilişkin olarak araştırmalarda bulunulmuştur.

Tablo 8: 2000 Yılında Alınan Kurul Kararıyla İlgili Raporlar

İŞLEM TÜRÜ	RAPOR TARİHİ	SAYI	KURUL KARAR TARİH/SAYI
İlk İnceleme	19.01.1998	Ş.Y./2-D1-98/1	05.02.1998/51 (önaraştırma açılmasına ilişkin)
Önaraştırma	12.05.1999	D3/2/A.Ç.-99/2	20.05.1999/99-24 (soruşturma açılmasına ilişkin)
Soruşturma	12.11.1999	SR/99-7	27.06.2000 tarih ve 00-24/255-138 sayılı Kurul Kararı (Ö.A.R.-Ek:32)

480

Kurul'un aldığı soruşturma kararı çerçevesinde yapılmış olan incelemelerde; ekmek mayası üreticilerinin özellikle liste fiyatlarının (fabrika çıkış fiyatları) artış tarih ve oranları arasında önemli paralellikler olduğu, söz konusu paralelliklerin ekmek mayası pazarının yapısından kaynaklandığı; mayanın homojen bir ürün olması, marka bağımlılığının olmaması, fırınların birden fazla markayı aynı anda kullanabilmeleri, bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmeleri ve pazarda haberleşmenin kolay olması sonucu teşebbüslerin birbirlerinin hareketlerine çok kısa sürede tepki gösterebilmeleri neticesinde maya üreticileri arasında uyumlu eyleme neden olabilecek herhangi bir iletişim veya mutabakat olmaksızın fabrika çıkış fiyatlarında paralelliklerin oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır.

490

Diğer bir ifadeyle, soruşturma sonucunda şu anki şikayet konusuna benzer iddialara ilişkin olarak, maya üreticilerinin uyumlu eylem halinde birlikte fiyat artırmaktan dolayı 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri yönünde bir sonuca ulaşılamamıştır. Söz konusu soruşturma sonucunda maya üreticilerinin uyumlu eylem sonucu bayiler arasındaki rekabeti önleyerek bayi satış fiyatlarını yükseltmek suretiyle Kanun'un 4. maddesinin (a) bendini ihlal ettiklerine hükmedilmiştir.

500

H.3.1.2. 2002 Yılında Yapılan Önaraştırma Sonucunda Alınan Kurul Kararı

Kurum kayıtlarına intikal eden Ekmek Sanayi İşverenler Sendikası'nın 21.1.2002 tarih, 351 sayılı ve İstanbul Fırıncılar Odası'nın 30.1.2002 tarih, 544 sayılı başvuruları da yukarıda zikredilen şikayet ile aynı içeriktedir. Bu başvurular üzerine aşağıda belirtilen incelemeler yapılmıştır:

Tablo 9: 2002 Yılında Alınan Kurul Kararıyla İlgili Raporlar

İŞLEM TÜRÜ	RAPOR TARİHİ	SAYI	KURUL KARAR TARİH/NO
Bilgi Notu	30.01.2002	-	12.02.2002 tarih ve 02-08/ 80-M sayılı Kurul Kararı (önaraştırma açılmasına ilişkin)
Önaraştırma	17.07.2002	2002-3-1/ÖA-02-ÜG	01.08.2002 tarih ve 02-46/557-227 sayılı Kurul Kararı (şikayetlerin reddine)

510

Yukarıda yer verilen Bilgi Notunda maya üreticisi firmaların fiyatlarındaki benzerliklere ilişkin şikayetin ilgili pazarın oligopolistik özelliğinden kaynaklandığı bu sebeple dosya konusu olayla ilgili olarak 4054 sayılı Kanun kapsamında herhangi bir işlem yapılmasına gerek bulunmadığı belirtilmiş, ancak Kurul tarafından önaraştırma açılmasına karar verilmiştir.

520 Öneriştirma d6neminde maya ¼reticilerinin yaş ekmek mayası fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin herhangi bir belgeye ulaşılamaması nedeniyle ilgili raporda mayanın homojen bir ¼r¼n olması, marka bağımlılığının olmaması, fırınların birden fazla markayı aynı anda kullanabilmeleri, bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmeleri ve pazarda haberleşmenin kolay olması sonucu ekmek mayası ¼reticilerinin birbirlerinin hareketlerine çok kısa s¼rede tepki g6sterebilmeleri neticesinde anılan teřebb¼slerin fiyat artış tarih ve oranları arasındaki paralelliklerin ekmek mayası pazarının yapısından kaynaklandığı; dolayısıyla bahsedilen konularda Pak Gıda, ¼zmaya, Maurimaya ve Akmaya hakkında maya fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin 4054 sayılı Kanun uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı belirtilmiş ve 6neraştırma sonucunda alınan 1.8.2002 tarih ve 02-46/557-227 sayılı Kurul kararında;

530 Maya ¼reticilerinin yaş ekmek mayası fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin herhangi bir belgeye ulaşılamaması nedeniyle ekmek mayası ¼reticilerinin fiyat artış tarih ve oranları arasındaki paralelliklerin; mayanın homojen bir ¼r¼n olması, marka bağımlılığının olmaması, fırınların birden fazla markayı aynı anda kullanabilmeleri, bir markadan diğerine rahatlıkla geçebilmeleri ve pazarda haberleşmenin kolay olması sonucu teřebb¼slerin birbirlerinin hareketlerine çok kısa s¼rede tepki g6sterebilmeleri neticesinde ekmek mayası pazarının yapısından kaynaklandığı, dolayısıyla bahsedilen konularda Pak Gıda, ¼zmaya, Maurimaya ve Akmaya hakkında maya fiyatlarını birlikte belirlediklerine ve fiyat tekeli oluşturduklarına ilişkin 4054 sayılı Kanun uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına ve dolayısıyla her iki şikayetin de reddine karar verilmiştir.

540 Yukarıda yer verilen Karar'dan anlaşılacağı ¼zere 6neraştırma sonucunda Kurul; şikayet edilen firmaları gerek yatay gerekse dikey anlamda herhangi bir uyumlu eylemde bulunmaktan dolayı suçlu bulmamış, sadece Akmaya'nın 4054 sayılı Kanun'a aykırı dikey anlaşma ve uygulamaları sebebiyle anılan teřebb¼se soruşturma açılmasına karar vermiştir. S6z konusu soruşturma neticesinde Kurul 9.7.2003 tarih ve 03-49/556-241 sayılı kararı ile, Akmaya'nın bayileri ile yapmış olduğu s6zleşmelerinin 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal eden h¼k¼mler içermesi ve anılan teřebb¼s¼n bayilerin satış fiyatlarını belirlemeye y6nelik girişimlerinin, rekabeti kısıtlayıcı etki doğurabilecek nitelikte olması nedeniyle Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiğine h¼kmetmiřtir.

H.4. Tespitler

H.4.1. Fiyat Hareketleri

560 Yaş maya pazarındaki fiyat hareketlerini belirlemek ¼zere, pazarda faaliyet g6steren Pak Gıda, Akmaya, Maurimaya ve ¼zmaya firmalarının Haziran 2002 – Kasım 2003 d6nemindeki fiyatlandırma stratejileri incelenmiştir.¹ 18 aylık

¹ İlgili firmalar hakkında daha 6nce yapılan ve sonuçlandırılan maya incelemeleri kapsamında, 2002 yılı Mayıs ayına kadarki fiyat hareketlerinin değerlendirilmesinin yapıldığı g6z 6n¼ne

dönem içerisinde söz konusu firmalara ait aylık ortalama satış fiyatlarının incelenmesi sonucunda, elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

570 Öncelikle belirtmek gerekir ki; yaş maya sektöründe her ne kadar fiyatların değiştiğine dair listeler yılda birkaç kez yayınlanmış olsa da maya piyasasında fiyatlar her ay değişmektedir. Bu durum, firmaların fiyatlarını değiştirdiklerinde, yeni fiyatları bayilere duyurmak için fiyat listeleri haricinde metotlar kullandıklarını göstermektedir. Nitekim yerinde incelemelerde Raportörlerce görüşülen firma yetkilileri de bu durumu teyit etmiş ve fiyat değişikliklerinin bayilere genel olarak telefon yoluyla duyurulduğunu söylemişlerdir. Bu nedenle, yazılı olarak yayımlanan fiyat listelerinin karşılaştırılması anlamlı olmamaktadır.

Yaş maya pazarında Haziran 2002 - Kasım 2003 döneminde gerçekleşen fiyat değişiklikleri ise şu şekilde olmuştur:

Tablo 10: Ortalama Aylık Net (KDV Dahil) Gerçekleşen 1 Kg Yaş Maya Satış Fiyatları (TL)

Aylar	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	993220	979500	868095	956588
Temmuz	907570	833489	762793	926426
Ağustos	747710	708670	625421	819385
Eylül	713910	636064	598308	644519
Ekim	632970	608217	587835	650003
Kasım	622130	576319	583010	723023
Aralık	476140	554548	583813	663266
2003				
Ocak	660380	553090	583228	567184
Şubat	552360	547099	569907	607351
Mart	649080	770010	690521	767502
Nisan	1078830	1103682	972899	1055852
Mayıs	1081920	1086865	994719	1156023
Haziran	1101960	1073654	982050	1031706
Temmuz	1162610	1194329	982890	1253518
Ağustos	1369230	1387503	1131405	1452751
Eylül	1384150	1346721	1260593	1421753
Ekim	1418800	1546488	1285631	1524544
Kasım	1548980	1670036	1405514	1655151

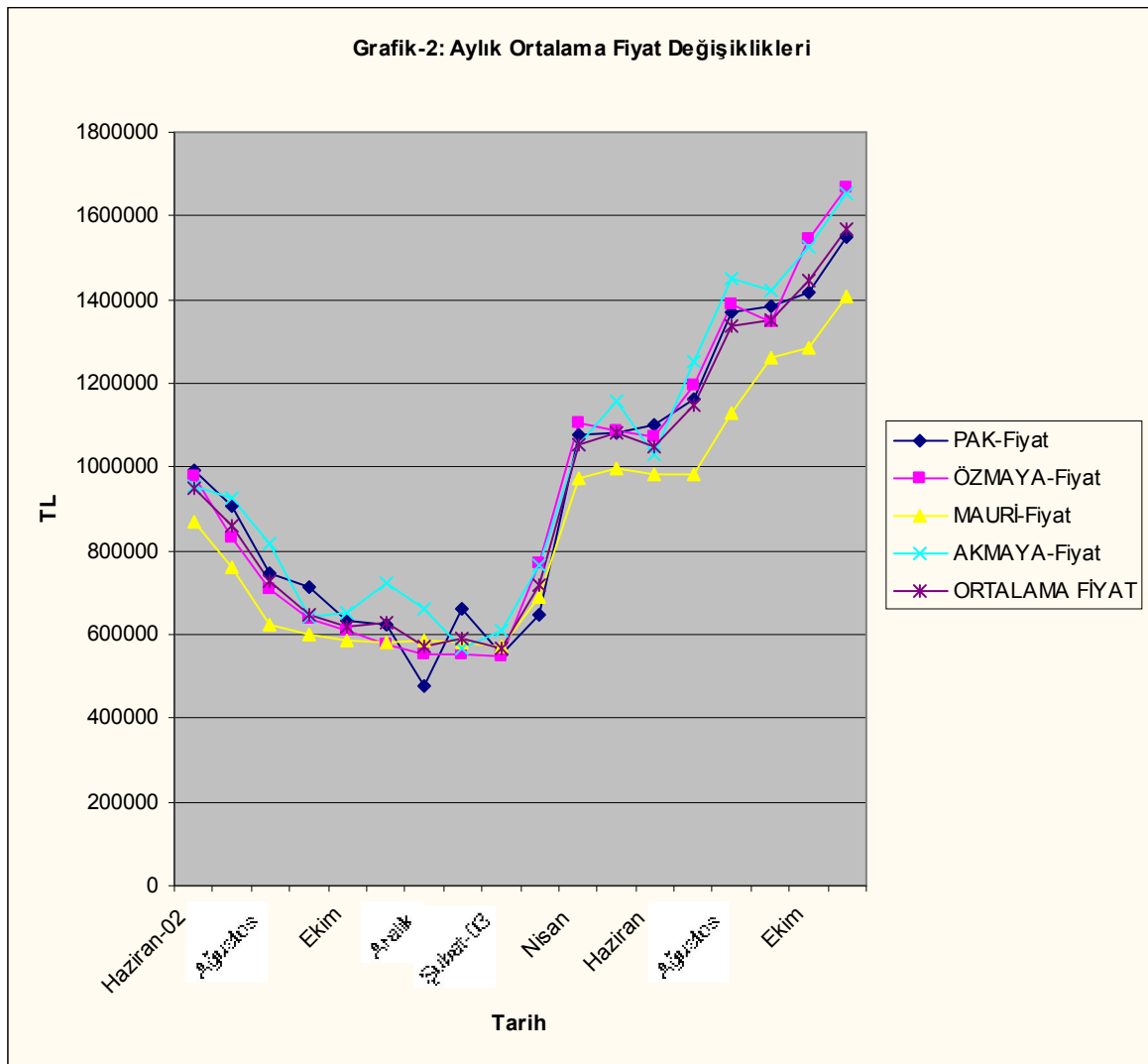
580

alınarak soruşturma raporu kapsamında fiyat hareketleri ve maliyetlerin incelenmesinde başlangıç tarihi olarak 2002 yılı Haziran ayı alınmıştır. Ayrıca, Aralık 2003 tarihinde soruşturma muhatapları firmalar hakkında ön araştırma yapılması nedeniyle, söz konusu firmaların bir rekabet incelemesine muhatap olmadığı son ay olan Kasım 2003 tarihi fiyat hareketleri ve maliyetlerin incelenmesinde bitiş tarihi olarak kabul edilmiştir.

590

600

610

620

Yukarıdaki tabloda toplu halde sunulan veriler incelendiğinde; 2002 yılı içinde Pak Gıda'nın fiyatlarının sürekli ve doğrusal bir biçimde azaldığı; Ocak 2003'te fiyatların arttığı ve Mart 2003'e kadar tekrar düştüğü; bu tarihten itibaren ise istikrarlı bir biçimde fiyatların arttığı görülmektedir. Aynı dönemde Özmaya'nın fiyatları ise Mart 2003'e kadar düşüş göstermiş; Mart ve Nisan aylarında dikkat çekici biçimde yükselmiş; Temmuz'a kadar azalmış; Ağustos'ta önemli bir artış görülmüş; Eylül-Ekim aylarında azalmış; son ay olan Kasım'da ise artmıştır. Maurimaya'nın fiyatları ise diğer üreticilerinki gibi Mart 2003'e kadar düzenli olarak azalmış; Mart 2003'te artmış; Nisan'da pazardaki diğer firmalarınki ile uyumlu olarak önemli ölçüde artmış; Mayıs'ta bir miktar artmış ve Haziran-Temmuz döneminde sabit kalıp bu aylardan itibaren artış göstermiştir. Bir diğer teşebbüs olan Akmaya'nın fiyatları ise pazardaki diğer üç üreticinin fiyatlarına benzer şekilde Haziran 2002 - Mart 2003 döneminde istikrarlı bir şekilde azalmış; yine pazarın davranış kalıbıyla uyumlu olarak Mart ayında önemli ölçüde artmış; yine Nisan ayında pazarla uyumlu olarak tekrar önemli bir artış göstermiş ve bu aydan ön araştırmanın yapıldığı Aralık ayına kadar da düzenli olarak artmıştır.

Maya pazarındaki Haziran 2002 - Kasım 2003 dönemi fiyat hareketleri içinde en dikkat çekici olan artışlar soruşturmaya da dayanak olan şikayet dilekçelerinde belirtildiği gibi Mart ve Nisan 2003 aylarında görülen artışlardır. Haziran 2002'den Mart 2003'e kadar düşme eğilimi gösteren aylık ortalama maya fiyatları, ilk defa Mart ayında herhangi bir objektif neden olmaksızın dört firma için aynı anda artmıştır. Mart 2003'te pazar payı en büyük firma olan Pak Gıda'nın fiyatları 552.360 TL'den 649.080 TL'ye yükselmiştir. Bu artışın oranı % 17.5 olmuştur. Bu ayda Özmaya'nın fiyatları yine son 1.5 yıl içinde ilk defa 547.099 TL'den 770.010 TL'ye yükselmiş ve artış oranı % 40.7 olmuştur. Maurimaya da aynı anda fiyatlarını 569.907 TL'den 690.521 TL'ye % 21.1 oranında artırmıştır. Bir diğer üretici Akmaya'nın fiyatları da Şubat 2003'ten Mart 2003'e 607.351'den 767.502'ye % 26.3 oranında artmıştır.

Mart 2003'te dört firmanın aynı anda yaptığı fiyat artışları birlikte değerlendirildiğinde görülmektedir ki, 9 aylık dönemde fiyatlar istikrarlı bir şekilde azalırken, ilk defa Mart ayında uyumlu bir biçimde ve ortalama % 26.4 oranında artmıştır.

Haziran 2002-Kasım 2003 tarihleri aralığında dikkat çekici bulunan ikinci fiyat hareketi ise Mart 2003'teki ilk artışı takip eden Nisan 2003'teki ikinci fiyat artışıdır. Bu ayda Pak Gıda'nın fiyatları % 66.2 oranında; Özmaya'nın fiyatları % 43.3 oranında; Maurimaya'nın % 40.9 oranında ve Akmaya'nın fiyatları % 37.5 oranında artmıştır. Nisan ayı fiyat artışları görüldüğü üzere ortalama olarak % 47 civarında gerçekleşmiştir.

Tablo 1'de yer alan fiyat hareketleri toplu halde değerlendirildiğinde ise şu hususlar dikkat çekmektedir. İncelenen dönemde, şikayete konu yüksek oranlı fiyat artışlarının başlangıç tarihi olan Şubat 2003 öncesi dönemde fiyatların rekabet ihlali oluşturacak şekilde artmadığı görülmektedir. Ancak Şubat 2003 tarihinden sonra dört firmanın da fiyatlarında ciddi oranda artışlar meydana

680 gelmiştir. Bu nedenle soruşturma konusu uyumlu eylemin başlangıç tarihinin Şubat 2003 sonrası olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her ne kadar piyasadaki genel trendin gözükmesi açısından Haziran 2002- Kasım 2003 dönemi verileri tablolarda ve grafiklerde verilse de, bundan sonra yapılacak analizlerde uyumlu eylemin başlangıç tarihi olarak ele alınan Şubat 2003 ile ön araştırmanın gerçekleştirildiği tarihten bir önceki ay olan Kasım 2003'e kadar olan döneme ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

Yukarıdaki tablo ve grafiklerden görülmektedir ki uyumlu eylem döneminde (Şubat 2003- Kasım 2003) Pak Gıda'nın fiyatları % 180 oranında, Özmaya'nın fiyatları % 205 oranında, Maurimaya'nın fiyatları % 146 oranında ve Akmaya'nın fiyatları da % 172 oranında artmıştır.

690 Bu noktada yukarıda yer verilen fiyat artışlarının aynı dönemde gerçekleşen enflasyonla karşılaştırılması uygun görülmüştür. Uyumlu eylem döneminde (Şubat 2003- Kasım 2003); TEFE (Toplam Genel) % 4; TEFE (Özel Genel) % 5.7, TEFE (Devlet Genel) % 3.1 oranında artmıştır. Bu durumda 4 firmanın da uyumlu eylemin gerçekleştirildiği dönemdeki ortalama fiyat artışlarının gerçekleşen tüm TEFE türlerinin yaklaşık 25-30 katı civarında olduğu görülmektedir.

H.4.2. Teşebbüslerin Maliyet Yapıları

700 İlk yazılı savunmalarda, maya üreticilerinin benzer koşullarda faaliyet göstermeleri nedeniyle maliyet yapılarının da benzer olduğu, fiyat artışlarının maliyet artışlarından kaynaklandığı bu nedenle satış fiyatlarının artış oranlarındaki paralelliklerin uyumlu eylem olarak değerlendirilmemesi gerektiği yönünde iddialar mevcuttur. Bu konuya ilişkin olarak, soruşturma döneminde maya üreticilerinin maliyet yapıları incelenerek, fiyat artışlarının maya üreticilerinin maliyet artışlarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı incelenmiştir.

710 Soruşturma muhatabı teşebbüslerin yaş maya üretiminde kullandığı girdilerden beş ana kalem dikkate alınmış ve ekmek mayası üretiminde kullanılan bu beş kalem girdinin genel trendi göstermesi açısından Haziran 2002'den itibaren Kasım 2003'e kadar olan dönemdeki maliyet değişimlerine ilişkin rakamlara yer verilmiştir. Ancak daha öncede belirtildiği üzere yapılacak analizlerde uyumlu eylemin başlangıç tarihi olarak ele alınan Şubat 2003'ten Kasım 2003'e kadar olan döneme ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir. Söz konusu girdiler melas, elektrik, fuel oil, ambalaj malzemeleri ve kimyasal maddelerdir. Ancak teşebbüsler arası üretim yapılarının farklı olması nedeniyle fuel-oil'e ilişkin veriler teşebbüsler arası bir kıyaslama imkanı vermediğinden (fuel-oil'in tüm teşebbüsler tarafından aynı derecede kullanılmaması) değerlendirme dışı bırakılmıştır.²

720

² Fuel-oil tüm teşebbüsler tarafından aynı derecede kullanılmamaktadır.

H.4.2.1. Melas

Şeker üretiminde kullanılan şekerpancarından veya şeker kamışından geriye kalan madde olan melas, maya üreticileri tarafından maya üretiminde kullanılmaktadır. Maya üreticileri melası Türkiye’de mevcut 27 fabrikadan veya ithalat yoluyla temin edebilmektedir.

Haziran 2002-Kasım 2003 dönemine ait ortalama melas maliyetinin aylık değişimi aşağıdaki Tablo'da sunulmaktadır.

730

Tablo 11: Aylık Ortalama Yaş Maya Melas Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

740

750

760

Melas grafik3(Ticari sır)

770

780

790 Yaş maya üretiminde kullanılan melasın maliyet tutarı, (Şubat 2003- Kasım 2003) döneminde tüm firmalarda genel olarak (.....) ile (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, melas maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Ayrıca, firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise;

görülmektedir.(TİCARİ SIR)

H.4.2.2. Elektrik

800 Yaş ekmek mayası üretiminde kullanılan elektrik enerjisi maliyetine ilişkin olarak hazırlanan tablo ve grafik aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 12: Aylık Ortalama Yaş Maya Elektrik Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

820

Elektrik grafik 4(Ticari sır)

830

840

850

Yaş maya üretiminde kullanılan elektriğin maliyet tutarı; (Şubat 2003- Kasım 2003) döneminde (.....) ile (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, elektrik maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise;

görülmektedir.(TİCARİ SIR)

H.4.2.3. Kimyasal Madde

860

Ekmek mayası üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin maliyet tutarlarına ilişkin olarak hazırlanmış olan tablo ve grafik aşağıda yer almaktadır.

Tablo 13: Aylık Ortalama Yaş Maya Kimyasal Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

870

880

Kimyasal grafik 5(Ticari sır)

890

900

910

Yaş maya üretiminde kullanılan kimyasal maddelerin maliyet tutarı (Şubat 2003-Kasım 2003) döneminde (.....) ila (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, kimyasal madde maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise;

görülmektedir. (TİCARİ SIR)

H.4.2.4. Ambalaj Malzemesi

Maya üreticileri tarafından kullanılan ambalaj ve paketleme malzemeleri, genel olarak karton koliler, parafinli ve parafinsiz ambalaj kağıtları, selofan, polietilen, J600, Likit parafin, bant, nişasta, plastik torba ve tuzdur . Yaş ekmek mayası üretiminde kullanılan ambalaj malzemesi maliyetine ilişkin tablo ve grafik aşağıda sunulmaktadır.

Tablo 14: Aylık Ortalama Yaş Maya Ambalaj Maliyeti (TL/Kg)

	PAKMAYA	ÖZMAYA	MAURİMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003				
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

950 **Ambalaj grafik-6(Ticari sır)**

960

970

980

Yaş maya üretiminde kullanılan ambalaj maliyet tutarı, (Şubat 2003- Kasım 2003) döneminde (.....) ila (.....) aralığında seyretmiştir. Ancak, kimyasal madde maliyetleri firmaların yaptığı yüksek oranlı fiyat artışlarını açıklayabilecek ölçüde bir değişim göstermemiştir. Firma bazında karşılaştırma yapıldığında ise;

990

. (TİCARİ SIR)

Aylık Ortalama Yaş Maya Üretim Maliyeti

Maya üreticisi firmalardan alınan Haziran 2002- Kasım 2003 dönemi aylık ortalama üretim maliyetleri ise aşağıdaki tablodaki gibidir:

Tablo 15: Aylık Ortalama Yaş Maya Üretim Maliyeti (TL/Kg)

	PAK GIDA	ÖZMAYA	MAURIMAYA	AKMAYA
2002				
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Aralık	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
2003				
Ocak	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Şubat	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mart	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Nisan	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Mayıs	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Haziran	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Temmuz	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ağustos	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Eylül	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Ekim	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
Kasım	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)

1000

1010

Toplu Maliyet Grafik-7(Ticari sır)

1020

1030

1040

Maliyet-Fiyat-8(Ticari sır)

1050

1060

1070

1080

1090

Grafik8/1(Ticari sır)

1100

1110

1120

Grafik8/2(Ticari sır)

1130

1140

1150

1160

Grafik8/3(Ticari sır)

1170

1180

1190

1200

Grafik8/4(Ticari sır)

1210

1220

1230

1240

(TİCARİ SIR)

Dolayısıyla, Şubat 2003- Kasım 2003 dönemdeki gerçekleşen fiyat hareketleri aynı dönemde gerçekleşen birim maliyetler ile karşılaştırıldığında; Ortalama satış fiyatlarının bahse konu dönemde yaklaşık olarak Pak Gıda'da % 180, Özmaya'da % 205, Akmaya'da % 172, Maurimaya'da % 146 oranında artış gösterdiği, buna karşın söz konusu dönemde birim üretim maliyeti ise yaklaşık Özmaya'da % (....) artış, Pak Gıda'nın % (....) artış, Maurimaya'da % (....) artış ve Akmaya'da % (.....) oranında bir azalış göstermiştir. Bu durumda, ortalama satış fiyatları yaklaşık olarak birim maliyetlerdeki artışa kıyasla teşebbüs bazında yaklaşık Özmaya'da (....) kat, Pakmaya'da (....) kat, Maurimaya'da (....) kat ve Akmaya'da (....) kat artmıştır. Diğer bir deyişle söz konusu firmaların gerçekleştirdikleri yüksek oranlı fiyat artışlarını maliyetlerinde meydana gelen artışlarla açıklamak mümkün değildir.

1260

1270

1280

Fiyat-maliyet-enflasyon-9(Ticari sır)

1290

1300

1310

H.5. Savunmalar

1320 H.5.1 Akmaya Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Akmaya'nın savunmalarında özetle;

Maya üreticilerinin yaş ekmek mayasının fiyatını birlikte belirlemelerinin söz konusu olmadığı, ekmek mayası üreticilerinin fiyat artışı tarih ve oranları arasındaki bazı paralellikler mayanın homojen yapıya sahip bir ürün olması, fırıncıların birden fazla marka mayayı aynı anda kullanabilmeleri, pazarda haberleşmenin kolay olması sonucunda markaların birbirlerinin hareketlerine kısa sürede tepki gösterebilmeleri sonucu oluşan bir durum olduğu,

1330 Kurum'un fiyat artışı tespitini yaparken liste fiyatları üzerinden değerlendirmede bulunduğu, ancak piyasada liste fiyatlarının uygulanmadığı, liste fiyatları üzerinden iskonto yapıldığı, bu nedenle liste fiyatlarının piyasadaki durumu yansıtmadığı, Akmaya'nın fiyat listesi belirlemek suretiyle bu yapıdaki bir piyasada mevcut durumu etkilediği ve rekabeti kısıtladığı iddiasının mesnetsiz olduğu, fiyat politikalarının tamamen piyasa içinde şekillendiği, üretici firmaların belirlediği liste fiyatları piyasa koşulları karşısında bir anlam ifade etmediği, soruşturma kapsamında sadece sınai maliyetin bir kısmının kullanıldığı, oysa gerçek ticari maliyetin kullanılması gerektiği,

nedeniyle 2003 yılında zam yapmak zorunda kaldığı, belirtilmektedir. (TİCARİ SIR)

1340 H.5.2 Pak Gıda ve Pazarlama A.Ş.

Pak Gıda'nın yazılı savunmalarında özetle;

1350 Pak Gıda'nın yaş maya fiyatlarının bilinçli paralellik mahsulü olmadığı, fiyat hareketlerindeki paralelliklerin teşebbüsler arasındaki ilişkinin varlığını sabit kılmayacağı, uyumlu eylem karinesinde ispat yükünün ters çevrilmiş olmasının Kurum'a iddiada bulunma hakkı vermeyeceği, soruşturma döneminde Pak Gıda'nın yaş maya fiyatlarının sadece ekonomik ve rasyonel sebeplere göre tecelli ettiği; pazarın şeffaf olduğu, ürünün homojen olduğu, teşebbüs sayısının sınırlı olduğu, teşebbüslerin maliyet yapılarının benzeştiği, pazara giriş-çıkış engelinin olmadığı, maya piyasasının oligopolist bir piyasa olduğu ve oligopolistik bağımlılığa ait özelliklere sahip olduğu,

Fiyatlara KDV dahil edilerek inceleme yapılmasının yanlış olduğu, söz konusu dönemde ve önceki dönemlerde KDV oranlarında bir değişim olmadığına ve KDV bir vergi tahsilatından ibaret olduğuna göre, raportörlerin KDV hariç fiyatı esas almaları gerektiği, incelemeye esas alınan başlangıç tarihinin yanlış olduğu Rekabet Kurumunun bir önceki incelemesinin Ocak 2000-Mayıs 2002 dönemini kapsadığı gerekçesiyle, bu seferki soruşturmasını Haziran 2002-Kasım 2003 dönemine inhisar ettirildiği, Pak Gıda'nın ürünlerine yaptığı zammın

1360 maliyet artışlarıyla karşılaştırmasını TEFE'ye göre yaparken, kontrole son zam yaptığı tarihten başladığı, dolayısıyla son zam tarihi, yani liste fiyatlarındaki değişiklik Ocak 2002 tarihinde olduğu ve uygulamaya Şubat 2002'de girdiği, aşırı fiyat artışları iddiasının haksız olduğu,

, (TİCARİ SIR)

1370 yaş maya fiyatlarındaki iniş-çıkışların salt ekonomik sebeplere dayandığı; bir kısım fırıncının art niyetli şikayetlerine itibar edilerek değerlendirme yapıldığı; fiyat artış tarihlerinin bilinçli ve dâişıklı bir paralellik mahsulü olmadığı, soruşturmanın kanuni süresinden sonra açıldığı, zira, Rekabet Kurulu'nun 11.5.2003 günlü kararı ile önaraştırma yapılmasına karar verdiği, buna göre önaraştırma yapılması kararının tarihi 11.5.2003 olduğuna göre, görevlendirilen raportörün önaraştırma raporunu 30 gün içinde yani 10.6.2003 tarihine kadar vermesi gerektiği oysa önaraştırma raporunun 13.1.2004 tarihinde verildiği yani Kurul kararından yedi ay onüç gün sonra önaraştırma raporunun düzenlendiği, yönetmeliğe göre, önaraştırma raporunun kendisine intikal eden Kurulun 10 gün içinde değerlendirmesini yapıp karar vermesi gerektiği, önaraştırma raporunun 1380 Kurul'a arzından sonra, Kurul tarafından alınan yeniden inceleme kararlarının usul ve kanuna aykırı olduğu ifade edilmektedir.

H.5.3 Mauri Maya Sanayi A.Ş.

Maurimaya'nın yazılı savunmalarında özetle;

1390 Rapordaki tek iddia'nın pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin uyumlu eylemde bulunmak suretiyle fiyatlarını enflasyon oranının üzerinde artırdıkları olduğu, bu tür bir iddia nedeniyle sorumluluktan bahsedilebilmesi için öncelikle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi anlamında bir uyumlu eylemin mevcut olduğunun ispatlanması gerektiği, ayrıca, pazarda bir uyumlu eylem görüntüsü olmasının tek başına, rekabet hukuku ihlalini ortaya koymaya yetmediği,

1400 raporda ilgili teşebbüslerin Haziran 2002 – Kasım 2003 arasındaki aylık ortalama satış fiyatlarının yer aldığı bir tablo ile, teşebbüslerin fiyatlama davranışları arasında paralellik olduğu, bu paralellik sonucunda fiyatların enflasyon oranının üzerinde arttığı ve bu artışın uyumlu eylemden başka gerekçesi olamayacağına iddia edildiği, ancak raporda bu artışın neden uyumlu eylemden başka bir gerekçesinin olamayacağı hususunda herhangi bir açıklamanın yer almadığı,

söz konusu tabloda, Maurimaya ve rakip teşebbüslerin paralel olduğu iddia edilen fiyatlarının herhangi bir tarihte eşit olmadığı, hatta bu fiyatlar arasında bazı aylarda %20'ye varan farklar bulunduğu görüldüğü, teşebbüslerin zam tarihlerinin ise yer almadığı, yine aynı tabloda, Şirketin uyguladığı fiyatların

1410 Rakip Teşebbüslerin fiyatlarından önemli ölçüde ve sürekli olarak düşük olduğunun görüldüğü, Maurimaya ve rakip teşebbüslerin uyguladıkları fiyatların bu derece farklı olmasının uyumlu eylem iddiasının yerinde olmadığına kanıtı olduğu, ne raporun, ne de soruşturma dosyasının, ilgili teşebbüslerin davranışlarının paralelliğine ilişkin ilave bir bilgi, belge veya tespit içermediği, dolayısıyla, ilgili tablonun uyumlu eylem iddiasını desteklemekten uzak olduğu, tersine pazarda bir fiyat savaşı yaşandığını ve dolayısıyla pazarda rekabet olduğunu gösterdiği,

(TİCARİ SIR)

1420 Ayrıca Maurimaya, savunmasında enflasyon-maliyet ilişkisine dikkatleri çekmiş ve fiyat artış oranlarını enflasyon oranıyla karşılaştırmanın doğru olmadığını iddia ederek bunun yerine maliyet kalemlerinin artış oranlarının dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

1430 (TİCARİ SIR)

H.5.4 Özmaya Sanayi A.Ş.

Özmaya'nın yazılı savunmalarında özetle;

1440 Özmaya'nın savunmasına ilişkin olarak verilen her tür belgenin kilit altında tutulması ve Rekabet Kurulu dışında açılmaması talebi, Özmaya'ya ait üretime ve maliyete dair sırların ve ticari gizliliğin sağlanması açısından önemli olduğundan, söz konusu teşebbüs için diğer soruşturmaya uğrayan şirketlerden ayrı dosya tutulması ve soruşturmanın ayrı yürütülmesi talebi yer almaktadır.

1450 Özmaya'nın savunmasında, ayrıca, ekmek mayası piyasasının özellikleri vurgulanarak pazardaki üreticilerin birbirine yakın fiyat uygulamalarının pazarın oligopolistik yapısından kaynaklandığı, soruşturma heyetinin soruşturma dönemine riayet etmediği ve dönemi yanlış tespit ettiği, soruşturma öncesi dönemde şirketin zarar ettiği, soruşturma heyetinin ekonomi bilimi açısından değerlendirme yapmadığı, bahsedilen uyumlu eylemin rasyonel sebebi olan vaki zararın kapatılması zorunluluğunu aksi halde şirketin batacak olmasını dikkate almadığı, enflasyon ve maliyetler artmadığı halde fiyatların Haziran 2002- Kasım 2003 döneminde aşırı arttığı suçlamasının doğru olmadığı, soruşturma heyetinin kendisini doğru çıkarabilmek amacıyla incelemelerini eksik yaptığı, soruşturma heyetinin paralel davranışların rasyonel gerekçesini dikkate almadığı, Rekabet Kurulu'nun benzer dosyalardaki daha önceki kararlarında ihlale hükmetmediği, AB mevzuatı açısından da kendi eylemlerinin her hangi bir

1460 ihlal niteliği taşımadığı, piyasada rekabet olduğunu gösteren pek çok hususun göz ardı edildiği, oligopolistik pazarlardaki paralel davranışların uyumlu eylem olarak nitelendirilebilmesi için ayrıca teşebbüsler arasında bir iletişim ve koordinasyon tespit ve ispatının yapılması gerektiği halde buna ilişkin herhangi bir tespit veya ispatın yapılmadığı, kaldı ki uyumlu eylem karinesine dayanılarak teşebbüslere, eyleminizin makul gerekçesi olup olmadığını açıklayınız, şeklinde ispat yükü yüklenemeyeceği ifade edilmekte ve ayrıca Türkiye'deki ekonomik istikrarsızlığa gönderme yaparak, açıklanan enflasyon değerlerinin düşük görünse de söz konusu rakamların her alanda maliyetlere ve pazara yansımadığını; özellikle maya üretiminde kullanılan hammaddelerdeki fiyat artışlarının enflasyonun çok üzerinde seyretmesinin maya üretim maliyetlerini arttırdığı iddia edilmektedir.

H.6. Savunmaların Değerlendirmesi

H.6.1. Teşebbüslerin Zarar Ettiği İddiası (TİCARİ SIR)

1470

1480

H.6.2. Soruşturma Döneminin Yanlış Tespit Edildiği İddiası

1490 Soruşturma raporunda uyumlu eylem Şubat 2003 sonrası döneme hasredilmiştir. Sözlü savunma toplantısında teşebbüslerin tümü, uyumlu eylem iddiasının tetkiki için farklı tarihlerin başlangıç noktası olarak alınması gerektiğini söylemiştir. Örneğin Pakmaya 1996 yılından; Maurimaya Şubat 2002'den, Özmaya ise Ocak 2001'den başlanması gerektiğini iddia etmektedir. Esasında bu husus, firmaların savunmaları açısından beklenen durumdur. Zira her firma, kendisi için uygun olduğunu düşündüğü zaman dilimini tercih etmiştir. Zaman aralığının bu şekilde tespitinde: Haziran 2002'den önceki dönemlerde piyasada uyumlu eylem olmadığına ilişkin daha önceki soruşturma ve ön araştırmalarda alınmış kararların mevcut olması ve şikayet dilekçelerinde şikayet konusu edilen fiyat artışlarının Mart ve Nisan 2003 aylarında yüksek oranlı artışları olması gibi hususlar dikkate alınmıştır. Nitekim bu nedenlerle, soruşturma raporunun çeşitli bölümlerinde yer verilen tablo ve grafiklerde, trendin görülmesi açısından
1500 Haziran 2002-Kasım 2003 dönemine ilişkin açıklamalar yer almıştır.

H.6.3. Maliyetlerin Üretim Maliyeti Olarak Kasıtlı Olarak Seçildiği İddiası

1510 İnceleme konusu yapılacak maliyet kalemleri belirlenirken ana girdiler esas alınmıştır. Maurimaya'nın temsilcilerinin de belirttiği üzere maya maliyetinin belkemiğini yani % 50'sini melas maliyeti oluşturmaktadır. Toplam maliyet olarak adlandırılan ve üretim maliyeti artı diğer kalemlerden oluşan maliyet ise firmaların muhasebe tekniklerine ve önceliklerine göre son derece değişkenlik göstermektedir. Ayrıca soruşturma raporunda değerlendirme konusu edilen husus fiyatın maliyete göre durumu değil, söz konusu dönemde ana girdilerde artış olup olmadığıdır.

H.6.4. Maurimaya'nın İddiası (TİCARİ SIR)

1520

1530

H.6.5. Önceki Kararlarla Bu Kararın Arasındaki Fark

Taraflar savunmalarında Kurul'un daha önceki kararlarıyla bu soruşturma arasında çelişki olduğunu iddia etmektedirler. Önceki kararlarda uyumlu eylem olmadığı saptanan fiyat hareketleri, yüksek enflasyon ve maliyet artışıyla açıklanabilmektedir. Oysaki bu karara konu dönemde görülen fiyat artışları, daha öncekilerden farklı olarak herhangi bir rasyonel gerekçeyle açıklanamamıştır.

1540

H.6.6. Uyumlu Eylem Karinesini Destekleyecek Herhangi Bir Yazılı Delil Bulunmadığı İddiası

Söz konusu pazar, üçüncü defa rekabet tahkikatına maruz kalmıştır. Dolayısıyla bu soruşturma kararı ve bunu takip edecek dönemlerde de şirketlerin telefon konuşmaları dinlenemediği sürece herhangi bir yazılı delile ulaşmak mümkün değildir.

1550

I.GEREKÇE VE HUKUKİ DAYANAK

Yukarıdaki bilgiler ışığında; uyumlu eylem dönemi içerisinde gerçekleşen fiyat artışlarının, ne gerçekleşen enflasyonla ne de üretim maliyetlerindeki artışla izah edilemediği görülmektedir.

- 1560 Bu itibarla, Ekmek mayası üreticisi dört firmanın Şubat 2003 - Kasım 2003 döneminde yukarıda iktisadi açıdan analiz edilen gerçekleşen fiyatları 4054 sayılı Kanun çerçevesinde değerlendirildiğinde Kanun'un 4. maddesinde tanımlanan "uyumlu eylem" kapsamında kaldığı ve özellikle bu maddenin (a) bendinde yasaklanan:

"Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kar gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi"

olarak tanımlanan hükümlerle aynı doğrultuda olduğu kanaatine varılmıştır.

- 1570 Yine aynı maddenin 2. fıkrasında da belirtildiği üzere *"bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin... rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder"*. Nitekim maya piyasasında Şubat-Kasım 2003 dönemde yaşanan fiyat hareketlerinin aynı dönemin enflasyon rakamlarının bir hayli üzerinde gerçekleşmesi; bu dönemde üretim maliyetlerinde fiyat artışlarına paralel bir artışın görülmemesi ve malın son derece homojen bir yapısının olması maya üreticilerinin birlikte hareket ettiği savını desteklemektedir.

- 1580 Her ne kadar oligopolistik piyasalarda fiyat hareketlerinin benzerlik göstermesi oligopol tanımında yer alsa da; dört firmanın birden piyasa koşullarında objektif herhangi bir değişim olmaksızın üretim maliyetlerindeki artışın ve enflasyon oranlarının hayli üzerinde fiyat artışına gitmelerinin ve bu artışları başlangıçta üst üste iki ay ve yüksek oranda gerçekleştirebilmelerinin ve ilerleyen zamanlarda da istikrarlı bir şekilde fiyat artış trendlerini devam ettirebilmelerinin uyumlu eylemden başka bir iktisadi gerekçesi bulunmamaktadır.

- 1590 Sonuç olarak, Şubat 2003-Kasım 2003 döneminde, yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda, Özmaya, Mauri maya ve Akmaya'nın yüksek oranlı ve birbiriyle uyumlu fiyat artışlarının ve söz konusu fiyat artış trendini sürdürmelerinin ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanmaması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi'nin (a) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

J. SONUÇ

Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş., Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San. Ve Tic. A.Ş. hakkında 11.3.2004 tarih, 04-19/177-M sayılı Kurul kararı uyarınca yürütülen soruşturma ile ilgili olarak düzenlenen Rapora,

1600 toplanan delillere, sözlü savunma toplantısındaki açıklamalara ve incelenen dosya kapsamına göre;

1610 1- Şubat 2003-Kasım 2003 döneminde, yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş., Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San. ve Tic. A.Ş.'nin yüksek oranlı ve birbiriyle uyumlu fiyat artışlarının ve söz konusu fiyat artış trendini sürdürmelerinin ekonomik ve rasyonel gerekçelere dayanmaması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinde tanımlanan uyumlu eylem kapsamında bir ihlal olduğuna OYÇOKLUĞU ile;

2- Bu itibarla, Kanun'un 4. maddesi kapsamında söz konusu eylemleri gerçekleştiren maya üreticisi firmalardan; **Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş., Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San. ve Tic. A.Ş.**'nin 4054 sayılı Kanun'un 16. maddesinin (2005/3 sayılı Tebliğ ile değişik 2005/2 sayılı Tebliğ'e göre) ikinci fıkrası uyarınca 2003 yılı sonunda oluşan yıllık gayri safi gelirin % 1 oranında olmak üzere ayrı ayrı;

1620 - Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş.'nin 1.217.212.- YTL
- Özmaya San. A.Ş.'nin 905.704.- YTL
- Mauri Maya San. A.Ş.'nin 133.618.- YTL ve
- Akmaya San. ve Tic. A.Ş.'nin 455.243.- YTL

İdari para cezası ile cezalandırılmasına OYÇOKLUĞU ile;
karar verilmiştir.

1630

1640

(23.09.2005 tarihli, 05-60/896-241 sayılı Kurul Kararına)

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar, yaş maya piyasasında faaliyet gösteren Pak Gıda Üretim ve Pazarlama A.Ş., Özmaya San. A.Ş., Mauri Maya San. A.Ş. ve Akmaya San. Ve Tic. A.Ş.'nin uyumlu eylem yapmak suretiyle Kanun'un 4. maddesini ihlal ettiklerine ilişkindir.

1650 Kararın sonuç bölümünün 1 ve 2 numaralı başlıklarında yer alan çoğunluk görüşüne dair karşı oy gerekçelerimi ifade etmeden önce şu hususu vurgulamak isterim.

Soruşturma Raporunun tamamlanıp taraflara tebliğinden sonra taraflar 2. ve 3. yazılı savunma haklarını kullanmışlar; bu bağlamda ayrıntılı savunmalar yanında, diğer soruşturma dosyalarında pek görülmeyen iki adet uzman iktisatçı, bir adet de uzman hukukçu görüşüne yer vermişlerdir.

1660 Tarafların ikinci yazılı savunmalarına karşı Soruşturma Heyetince 3 sayfalık çok kısa bir görüş hazırlanmış olup, bu görüşte; savunmalarda ve eklerindeki uzman görüşlerinde yer alan hususlara hiçbir atıf yapılmaksızın genel bir ifade kullanılarak, savunmaların Soruşturma Raporunda dile getirilen rekabet ihlallerinin bulunmadığını gösterebilecek nitelikte herhangi bir unsur içermediğini, dolayısıyla Soruşturma Heyetinin görüşünün değişmediği belirtilmiştir.

Savunmalar ve eklerinde yer alan uzman görüşlerinde sayfalarca uyumlu eylem içinde olmadıklarına dair bir takım gerekçeler serdedilirken, Soruşturma Heyetinin bunlar hakkında hiçbir değerlendirme yapmayarak bir cümle ile cevap vermesinin özellikle bu karar bakımından uygun bir davranış olmadığını düşünmekteyim.

1670 Soruşturma Raporunun konusunu; yaş ekmek mayası pazarında faaliyet gösteren ve pazardaki aktörlerin tamamını oluşturan 4 maya üreticisinin Şubat-Kasım 2003 döneminde maliyet artışı veya enflasyon gibi nedenlerle açıklanamayan yüksek oranlı fiyat artışlarının Kanunun 4. maddesinde tanımlanan 'uyumlu eylem' kapsamında ihlal olduğuna dair iddialar teşkil etmektedir. Raporda, 4 maya üreticisinin fiyat hareketleri ve maliyet yapıları irdelenmiş ve fiyat artışlarının maliyet artışı veya enflasyon gibi nedenlerle izah edilemediği sonucuna varılarak, Kanun'un 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında zikredilen 'uyumlu eylem karinesi' çerçevesinde Kanunu ihlal ettikleri yönünde iddialara yer verilmiştir.

1680 Bu soruşturma, başka destekleyici unsurlara dayanmaksızın salt 'uyumlu eylem karinesi'ne dayanan ender soruşturmalardan birini oluşturmaktadır ve Rekabet Hukukunun en tartışmalı kavramlardan biri olan 'uyumlu eylem karinesi' üzerine oturmaktadır.

Bu itibarla bu karar, bundan sonraki kararlar bakımından da emsal teşkil edecek niteliktedir. Dolayısıyla, karar verilirken çok daha ayrıntılı

değerlendirmeleri içermek durumundadır. Yaş ekme mayası pazarı dört teşebbüsün faaliyet gösterdiği dar oligopol piyasa özelliği göstermektedir. (.....) Pak Maya %(...-...); ikinci Özmaya %(...-...); üçüncü Mauri Maya %(...-...); Akmaya da %(...-...) civarında pazar payına sahiptir. Bu veriler çerçevesinde birinci ve ikincinin %(...-...) bandında bir grup oluşturduğu, üçüncü ve dördüncünün de %(...-...) bandında başka bir grup oluşturduğu söylenebilir.

1690 Soruşturma raporunda da yer verildiği üzere 4 teşebbüsün 1kg yaşmaya fiyatları 2002 Haziranda 870-990 bin lira aralığında iken, bu fiyatlar 2003 Şubatında 550-600 bin lira aralığına kadar düşmüş ve bu tarihten sonra Kasım 2003 tarihinde 1,400-1,600 lira aralığına kadar tekrar yükselmiştir. Şubat–Kasım 2003 dönemindeki fiyat artışlarına bakıldığında %146 ile %200 arasında bir artış gözlenmektedir. Soruşturma Heyeti ve Kurul çoğunluğu bu artışların enflasyon ve maliyetlerde meydana gelen artışlarla izah edilemeyeceği gerekçesiyle teşebbüslerin uyumlu eylem halinde Kanunun 4. maddesi (a) bendini iddia ettiği kanısındadır.

1700 Soruşturma Heyetinin ‘uyumlu eylem karinesine’ dayanarak Kanunun 4. maddesinin ihlal edildiği iddiası karşısında teşebbüslerin savunmalarının ekonomik ve rasyonel gerçeklere dayanıp dayanmadığının tespiti gerekmektedir.

Teşebbüslerin birinci savunmaları soruşturma döneminin (Şubat–Kasım 2003) yanlış tespit edildiği şeklindedir. Gerçekten de Soruşturma Raporunda uyumlu eylemin başlangıç tarihi olarak fiyatların en dip noktaya geldiği Şubat 2003 tarihi esas alınmıştır.

Oysa, bir uyumlu eylem karinesine dayanarak teşebbüslerin ihlal içinde olduklarının ileri sürülebilmesi için, piyasadaki fiyat hareketlerinin daha uzun süreli bir periyotta izlenmesi gereklidir.

1710 Kararda da belirtildiği üzere, 2002 yılı başında benzer bir şikayet olmuş, bunun üzerine yapılan ön araştırma çerçevesinde hazırlanan rapora dayanarak Kurul Ağustos 2002 tarihinde ilgili ürün pazarında bir rekabet ihlaline rastlanmadığı tespitinde bulunmuştur. 2002 yılı başında 1kg yaş maya fiyatı ortalama 1.200.000 TL civarındadır ve bu fiyat Kurulca anlaşmalı fiyat olarak görülmemiştir.

1720 2002 yılındaki fiyat hareketleri izlendiğinde 4 teşebbüs arasında bir fiyat rekabeti yaşandığı ve 2003 Şubatına kadar bu rekabetin sürdüğü görülmektedir. Bu tarihte fiyatlar, firmaların Kuruma gönderdiği savunmalar ve eklerindeki dokümanlardan da anlaşılacağı üzere maliyetlerin de altına inmiştir. Fiyatların maliyetlerin altında olması teşebbüsler açısından sürdürülebilir bir durum değildir. Bunun sürmesi halinde ya teşebbüsler fiyatlarını yükseltmek durumunda kalacak ya da uzun dönemde teşebbüslerden bir kısmı piyasa dışına çıkacaktır. Soruşturma dönemi başında maliyetler fiyatların üstünde olduğundan, fiyat artışlarını ayrıca maliyet artışı ile gerekçelendirmeye gerek yoktur. Dolayısıyla fiyatların artmasının objektif bir nedeni olduğundan söz edilebilir.

1730 Dar oligopolistik piyasalarda fiyat hareketlerini uzun dönemde gözlemleyerek değerlendirmek gerekir. Bu piyasalarda fiyatlar istikrarlı düz bir seyir izlemez. Aksine zaman zaman fiyat savaşları yaşanacağından fiyatlarda iniş olması, hatta bu inişlerin rekabetin şiddetine göre maliyetlerin altına kadar inmesi, daha sonra da firmalar zarar etmeye başlayınca fiyatların tekrar yukarıya doğru çıkması sık gözlemlenen bir olgudur. Bu açıdan maya piyasasına bakıldığında bu iniş ve çıkışları gözlemlemekteyiz.

1740 Böyle bir piyasada pazar liderinin tavrı son derece önemlidir. Örneğin, (.....)nın fiyat artışına firmalar rasyonel olarak nasıl tepki verebilir sorusu birkaç şekilde cevaplandırılabilir. (.....) soruşturma döneminde savunmalarda da ifade edildiği gibi tam kapasite veya tam kapasiteye yakın bir oranda çalışmaktadır. (.....) fiyatlarını artırıp, (.....) artırmaması nedeniyle, talebin (.....) kayması halinde, öncelikle (.....) talebi karşılayacak bir üretim kapasitesi olmadığından, bu talebi karşılayabilmesi söz konusu olamayacaktır. İkinci olarak fiyat maliyetinin altındaysa artan talebin aynı fiyattan karşılanması, firmanın zararını artırmanın dışında bir sonuç doğurmayacaktır. Dolayısıyla, teşebbüslerin rakiplerinin hareketlerine karşı kendi çıkarlarına uygun tepki vermesi, literatürde, teşebbüsler arası doğrudan veya dolaylı haberleşme veya irtibat olmadıkça uyumlu eylem olarak değerlendirilmemektedir.

1750 Diğer taraftan, 'uyumlu eylem karinesi'ni kullanırken son derece dikkatli olunması gerektiği bilenen bir gerçektir. Aksi takdirde, tüm bilinçli paralellikleri, pazar liderini izlemeye yönelik tüm rasyonel firma davranışlarını uyumlu eylem olarak kabul etmek gibi bir açmazın içine düşülme tehlikesiyle karşı karşıya kalınabilir. O takdirde de tüm oligopol piyasalarda özellikle dar oligopol piyasalarda sürekli bir rekabet ihlali olduğu ileri sürülebilir. Oysa, rekabet hukuku ve iktisat yazınında oligopol piyasalarının ciddi rekabetçi bir yapı gösterebileceklerine dair bol miktarda örnekler vardır.

1760 Yukarıda kısmen özetlemeye çalıştığım nedenlerle, Kararda savunmalarda öne sürülen gerekçelerin yeteri kadar irdelenip, geçersizliği ortaya konulmadığından, çoğunluğun yaş maya piyasasında mezkûr teşebbüsler tarafından uyumlu eylem içinde fiyat belirleyerek Kanunun 4. maddesinin ihlal edildiğine ve anılan teşebbüslere ceza verilmesi gerektiğine dair görüşe katılma imkânı bulamadım.

Mehmet Akif ERSİN
Kurul Üyesi